

Frombork

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Frombork>

Pierwsza wzmianka źródłowa o formującym się u stóp Wzgórza miasteczku pochodzi z 1278. Badania archeologiczne nie potwierdziły istnienia tutaj wcześniejszego osadnictwa. Kiedy po kolejnym powstaniu Prusów w 1275 doszczętnie spalono katedrę w Braniewie, biskup warmiński Henryk Fleming postanowił przenieść kapitułę warmińską i wybudować tu katedrę. Nazwę miasta przyjęto od Najświętszej Marii Panny, patronki katedry. Osadnicy niemieccy nazywali je – Frauenburg, a kanonicy warmińscy w swoich dokumentach pisali Castrum Dominae Nostrae – Gród Naszej Pani.

Powstały w wyniku tego wyboru w ostatniej ćwierci wieku XIII kompleks osadniczy składał się z dwóch, całkowicie od siebie niezależnych, jednostek: zespołu katedralnego na wzgórzu i miasta nad brzegiem Zalewu Wiślanego. Każda z nich posiadała odmienne podstawy prawne. Dopiero w końcu wieku XIX tarasy górny i dolny powiązано w jeden zespół, natomiast w roku 1926 Wzgórze Katedralne i miasto połączone zostały administracyjnie.

Początkowo miasto stanowiło własność biskupów warmińskich, od 1320 należało do kapituły. Zwane było wówczas Civitas Warmiensis (Miasto Warmińskie). Tak też było w istocie, gdyż Frombork był stolicą Warmii. Pierwszą udokumentowaną datą nadania praw miejskich jest rok 1310.

Od czasów założenia życie mieszkańców miasta wiązało się głównie z rybołówstwem i rolnictwem. Z biegiem lat powstawały tutaj warsztaty rzemieślnicze świadczące głównie usługi dla kanoników i służby kościelnej. Już w średniowieczu wymieniano funkcjonowanie we Fromborku cechów krawców, piekarzy, piwowarów oraz gildii rybackiej.

Na mocy pokoju toruńskiego z 1466 miasto wraz całą Warmią weszło w skład Królestwa Polskiego. We Fromborku przebywał Mikołaj Kopernik, który jako kanonik kapituły warmińskiej żył i pracował na Wzgórzu Katedralnym niemal nieprzerwanie od roku 1510 do dnia swojej śmierci w maju 1543 roku. Właśnie tutaj Mikołaj Kopernik opracował "De Revolutionibus", dzieło, które odmieniło dotychczasowe pojęcia o wszechświecie. Zespół katedralny na wzgórzu stał się także miejscem pochówku astronoma.

Po kilkakrotnych zniszczeniach zabudowy miejskiej w czasie wojen szwedzkich rozpoczyna się w drugiej połowie wieku XVII upadek gospodarczy.

W 1772, po pierwszym rozbiórce Rzeczypospolitej, miasto znalazło się w granicach Prus.

Pewne ożywienie daje się zauważyć po 1837, kiedy przeniesiono tutaj siedzibę biskupstwa. Rozwój turystyki, który nastąpił w końcu wieku XIX, spowodowany m.in. uruchomieniem w roku 1899 linii kolejowej, sprzyjał dalszemu rozwojowi miasteczka jako znaczącego już ośrodka turystyczno-wypoczynkowego. Powstało wówczas kilka hoteli, gospód i pensjonatów.

W wyniku drugiej wojny światowej w 1945 Frombork został włączony do Polski (polska nazwa Frombork stanowi fonetyczne przyswojenie formy niemieckiej). Dotychczasową ludność wysiedlono do Niemiec. Z powodu znacznych zniszczeń i niewielkiej liczby mieszkańców pozbawiono Frombork praw miejskich. Odbudowa zniszczonego w ponad w 80% Fromborka była przedsięwzięciem bardzo poważnym. Wymagała dużych nakładów środków oraz sił. Przy odbudowie Fromborka pomagali harcerze oraz konserwatorowie zabytków. Tym drugim największy zaszczyt przyniosła odbudowa dzwonnicy Radziejowskiej. Wieża ta leży w południowo-zachodnim narożu murów obronnych. Ponad 20 lat później dzwonnice nadbudowano oraz przykryto barokową kopułą. Kopuła była z hełmem i latarnią.

W 1946 podjęto decyzję o zorganizowaniu Muzeum Mikołaja Kopernika. Muzeum to udostępniono zwiedzającym we wrześniu 1948. W 1959 Frombork odzyskał prawa miejskie.

W latach 1966-1973 prowadzono odbudowę Fromborka, w ramach akcji Związku Harcerstwa Polskiego pod kryptonimem "Operacja 1001-Frombork". 2391 instruktorów i harcerzy za swoją nienaganną pracę, trwającą co najmniej trzy turnusy, otrzymało najwyższe wyróżnienie – tytuł Honorowego Obywatela Fromborka (HOF). "Operacja 1001-Frombork" przygotowywała obchody 500. rocznicy urodzin Kopernika.

Odnalezienie grobu Kopernika i ponowny pogrzeb

Epitafium Kopernika w katedrze fromborskiej

Grobu Mikołaja Kopernika poszukiwano kilkakrotnie. Pierwsze takie prace podjęło **Warszawskie Towarzystwo Naukowe** w **1802 r.**, kolejne przeprowadzono w **1909 i 1939 r.** Prawdopodobnie w czasie **II wojny światowej** poszukiwania prowadzili także Niemcy, a po jej zakończeniu Rosjanie. Wszystkie te próby zakończyły się niepowodzeniem.

Od **roku 2004** podejmowane były próby odnalezienia grobu Kopernika w archikatedrze we Fromborku przez zespół **prof. Jerzego Gąssowskiego** oraz pracowników Instytutu Antropologii i Archeologii Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusku. Zespół opierał się na teorii olsztyńskiego historyka – **dr. Jerzego Sikorskiego**^[17], który zwrócił uwagę, że do XVIII wieku obowiązywał zwyczaj oddawania kanonikom pod dożywotnią opiekę poszczególnych ołtarzy w katedrze, pod którymi spoczywali po śmierci. Kopernik był kanonikiem fromborskiej katedry, z dokumentów pisanych wynikało, że jego pieczy powierzono ołtarz Świętego Krzyża. Dlatego pod tym ołtarzem prowadzone były wykopaliska^[18]. W 2004 nie udało się odnaleźć szczątków astronoma, lecz podczas poszukiwań odkryto kilka innych grobów z różnych epok.

W **2005 r.** poszukiwania zaowocowały odnalezieniem trumien i kilku szkieletów. Dokładne wyniki badań potwierdziły, że jeden z niekompletnych szkieletów należał najprawdopodobniej do Kopernika. Świadczy o tym m.in. pozytywny wynik porównania zrekonstruowanego, prawdopodobnego wyglądu twarzy na podstawie odnalezionej czaszki pochowanej osoby (wykonanego przez podinspektora mgr Dariusza Zajdla, eksperta z zakresu antroposkopii kryminalistycznej z Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji w Warszawie) z zachowanymi portretami astronoma^[19]. Na etapie prowadzonych badań antropometrycznych i dokumentacyjnych wykonano także trójwymiarowe (3D) skanowanie czaszki (wykonane przez antropologa mgr Sebastiana Tyszczyka i Pracownię Pomiaru Przestrzennego 3Database.pl), dokumentacja taka pozwoli między innymi na wykonanie rekonstrukcji twarzy metodą Gierasimowa w oparciu o model czaszki wykonany z tworzywa sztucznego w technice produkcji sterowanej numerycznie. W przypadku potwierdzenia postawionej przez archeologów tezy o odnalezieniu czaszki Mikołaja Kopernika, uzyskano by formę odlewniczą do wykonania naturalistycznego modelu głowy i popiersia Mikołaja Kopernika w chwili śmierci.

Rekonstrukcja twarzy metodą plastyczną (metoda Gierasimowa) stanowić będzie także weryfikację poprawności wcześniej wykonanej zmodyfikowanej rekonstrukcji graficznej. Wiadomo, że w nowej rekonstrukcji Kopernik będzie miał jasne oczy^[20].

Metody plastycznej nie można było zastosować bez uzyskania kopii czaszki. Metoda ta polega na oblepianiu czaszki masą plastyczną – zgodnie z morfologią budowy czaszki oraz średnimi grubościami tkanki miękkiej. W metodzie Gierasimowa oblepiona masą plastyczną czaszka stanowi szkielet dla wykonanej rekonstrukcji.

Potwierdzenie autentyczności odnalezionej czaszki początkowo zamierzano uzyskać dzięki zbadaniu DNA^[20] biskupa warmińskiego i zarazem wuja astronoma Łukasza Watzenrode, lub innych jego krewnych, jednak miejsca ich pochówków są obecnie nieznane. Ostatecznie, pozytywna identyfikacja szczątków Kopernika stała się możliwa w roku 2008 dzięki należącej do astronoma księdze Stöfflera, którą po potopie Szwedzi zabrali a obecnie jest w muzeum w Uppsali. Materiał genetyczny pobrany z kilku włosów znalezionych w księdze w dwóch okazał się identyczny z materiałem genetycznym osoby, której szczątki odnaleziono w katedrze fromborskiej^{[20][18]}. Syn Mikołaj odziedziczył od Barbary Kopernik haplogrupę H^[20].

19 lutego 2010 r., w 537 rocznicę narodzin astronoma IUPAC nazwało pierwiastek 112 copernicium. W tym samym dniu w Bazylice katedralnej św. Janów w Toruniu odbyła się uroczysta msza, podczas której wystawiony był sarkofag z doczesnymi szczątkami Mikołaja Kopernika. Następnie sarkofag został przewieziony do Olsztyna, gdzie do **16 marca** wystawiony był na widok publiczny w Bazylice konkatedralnej św. Jakuba, a następnie do **21 maja** na Zamku Kapituły Warmińskiej. Stamtąd **21 maja** sarkofag został przewieziony do Fromborka, gdzie **22 maja** w Bazylice Katedralnej odbyła się ponowna ceremonia pogrzebowa Mikołaja Kopernika. W drodze do Fromborka kondukt z sarkofagiem Kopernika zatrzymał się w miastach z nim związanych – Dobrym Mieście, Lidzbarku Warmińskim, Ornecie, Pieniężnie i Braniewie. Prezentacja szczątków Kopernika otrzymała

publiczne wsparcie finansowe – marszałek województwa kujawsko-pomorskiego Piotr Całbecki przeznaczył na ten cel 270 000 złotych^[21].